

Akran Eğitiminin Hemşirelik Becerilerinin Öğretimine Etkisi

The Effect of Peer Education on the Teaching of Nursing Skills

✉ DENİZ ÖZTÜRK*

✉ ZEHRA GÖÇMEN BAYKARA**

Cite this article as: Öztürk D, Göçmen Baykara Z. Akran eğitiminin hemşirelik becerilerinin öğretimine etkisi. HEAD. 2019; 16(4):295-300

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı, Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih ve no: 23/11/2016, 62310886-600/39682).

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya katılan öğrencilerden yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almamışlardır.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the Baskent University Social and Humanities and Art Research Board (date and number: 23/11/2016, 62310886-600/39682).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from students who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

© Telif Hakkı 2019 Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Semahat Arsel Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Merkezi (SANERC). Logos Tıp Yayıncılık tarafından yayımlanmaktadır.

© Copyright 2019 by Koç University School of Nursing Semahat Arsel Nursing Education and Research Center (SANERC). This Journal published by Logos Medical Publishing.

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, akran eğitiminin hemşirelik becerilerinin öğretimine etkisini değerlendirmek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem: Ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırma, 44 öğrenci (deney=23, kontrol=21) ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ilk defa öğrendikleri beş temel hemşirelik becerisi, deney grubu öğrencilerine akran eğitimi yöntemiyle, kontrol grubu öğrencilerine mevcut öğretim yöntemleri ile aktarılmıştır. Öğrencilerin beceri ölçümleri, derslerin tamamlanmasının hemen ardından ve bir hafta sonra yapılmıştır.

Bulgular: Beceri öğretiminden hemen sonra yapılan ilk ölçümde, deney grubundaki öğrencilerin araştırma kapsamındaki becerileri eksiksiz uygulama oranları kontrol grubuna göre daha fazladır. Bu oranın ikinci ölçümde de kontrol grubuna göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca deney grubundaki öğrencilerin tüm becerileri, ikinci ölçümde birinci ölçüme göre daha yüksek oranda eksiksiz uyguladığı belirlenmiştir.

Sonuç: Kompleks becerileri akran grubu ile öğrenen öğrencilerin, mevcut öğretim yöntemi ile öğrenenlere göre, becerilerinin daha iyi geliştiği, pekiştiği ve böylece kalıcılığının arttığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Akran eğitimi; hemşirelik; psikomotor beceri.

ABSTRACT

Aim: This study aimed to evaluate the effect of peer education on the teaching of nursing skills.

Method: This study was conducted by using a pre-test and post-test control group pattern and was carried out with 44 students (test=23; control=21). The five basic nursing skills students learn for the first time were transferred to the test group by means of student peer education and were transferred to the control group using existing teaching methods. A skills assessment was conducted immediately after completion of the course as well as one week later.

Results: In the assessment performed immediately after teaching the skill, the students in the test group had a higher rate of completed skills in research than the students in the control group. The second assessment also showed a higher ratio in this group than in the control group. In addition, it was determined that the students in the experimental group applied all skills during the second assessment at a higher rate than during the first assessment.

Conclusion: The results indicate that the skills of students who learned in the peer group were more developed, better reinforced, and retained longer than the skills of students who learned with the current teaching methods.

Keywords: Peer education; nursing; psychomotor skills

* D Öztürk, Dr. Öğretim Üyesi
Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Ankara
Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
Deniz Öztürk, Doktor Öğretim Üyesi
Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
Eskişehir Yolu 18.km Etimesgut / Ankara
Tel: 0 312 246 66 66 - 2165 Faks: 0 312 246 66 76
e-posta: deniz_genc@hotmail.com

** Z Göçmen Baykara, Doç. Dr.
Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Ankara
e-posta: gocmenzehra@yahoo.com

Hemşirelik eğitiminde öğrenilmiş becerilerin kodlandığı devinışsel (psikomotor) alan önemli bir yere sahiptir.⁽¹⁾ Eğitim süresince öğrencilere karmaşık ve zorluk derecesi birbirinden farklı çok sayıda psikomotor beceri kazandırılmaya çalışılmakta^(2,3) ve öğrencilerin psikomotor becerilerde yetkin hâle gelmeleri beklenmektedir.⁽⁴⁾ Bu amaçla hemşire eğitimciler, uzun yıllardır psikomotor beceri öğretiminde değişik öğretim yöntemlerinin etkinliğini değerlendirmiş⁽⁵⁻⁷⁾ ve eğitim müfredatlarına bu yöntemleri eklemeyi denemişlerdir. Ancak, hemşirelikte psikomotor becerilerin en iyi nasıl öğretilabileceğini gösteren tek bir yöntem yoktur.⁽⁸⁾ Özellikle öğrencinin aktif olabileceği öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını beceri eğitiminin başarısı için önemlidir. Bu bağlamda, akran eğitimi, hemşirelik öğrencilerine psikomotor becerilerin öğretim için kullanılacak etkili bir eğitim yaklaşımıdır.⁽⁹⁾

Akran eğitimi, aynı yaşta ve aynı öğrenim deneyiminde olan öğrencilerin birbirlerine birebir yardım etmesi, birbirinden öğrenmesi ve belli bir amaç için başarılarını paylaşması olarak tanımlanabilmektedir.⁽¹⁰⁾ Başka bir tanıma göre ise akran eğitimi, benzer sosyal grup içinde olan, profesyonel olarak öğretmen olmayan bireylerin birbirlerine öğrenmek ve öğretmek için yardımcı olmalarıdır.⁽¹¹⁾ Aynı sınıfta bulunan öğrencilerin, farklı roller üstlenerek birbirlerine yaptıkları öğretim şekli ise, karşılıklı akran eğitimi olarak adlandırılır.⁽¹²⁾

Literatürde akran eğitiminin birçok boyutta yarar sağladığı belirtilmektedir.^(8,13,14) Benzer deneyimleri olan akranlarından rehberlik ve yönlendirmeler almak, öğrencilerin yeni bir beceriyi öğrenirken yaşadığı anksiyetenin azalmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca öğrencilerin akranlarıyla oluşturdukları iş birliği ve etkileşim, yalnız başlarına çalışmalarını sırasında edinebildikleri bilgilerden daha fazlasına ulaşmalarını, bağımsız olarak sorun çözüme becerilerini arttırmalarını ve kendilerine daha fazla güven duymalarını sağlamaktadır.^(14,15) Bu yolla yapılan öğretim öğrencilere, küçük çalışma gruplarında ve stresten uzak bir öğrenme ortamı sunmaktadır.⁽¹³⁾ Aldridge⁽⁸⁾ 1980-2016 yılları arasında bir literatür taraması yapmış ve elde ettiği 96 çalışmadan, hemşirelik öğrencilerinin psikomotor beceri öğrenmeleri sırasında etkili olan altı tema çıkarmıştır. Bu temalardan birinde, akranların beceri öğrenmede önemli bir yeri olduğunu ve psikomotor beceri öğretiminde öğrencilerin birbirlerine bilgi ve destek kaynağı oluşturduğunu belirlemiştir. Gharib Sabaq ve ark.⁽¹⁶⁾ yaptıkları çalışmada, üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin (n=93) pediyatrik kardiyopulmoner resüsitasyon eğitimlerinde akran eğitimini kullanmış ve bu öğrencilerin performans skorlarında anlamlı bir ilerleme kaydettiğini belirtmiştir. Akran eğitimi alan öğrencilerin çoğunluğunun, becerileri yaparken daha az endişeli, diğer öğrencilerle daha fazla iletişim ve etkileşim hâlinde olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde, McKenna and French'in⁽¹³⁾ yaptıkları çalışmada (n=117), son sınıf hemşirelik öğrencileri, birinci sınıf öğrencilerine yaşamsal bulgular konusunun öğretiminde yer almış ve son sınıf öğrencileri ilk defa öğrenen akranlarına yaptıkları öğretim aktivitesinin kendi öğrenmelerine de yarar sağladığını, ilerleyen meslek yaşantılarında bu

deneyimin kendilerine olumlu yansıtacağını belirtmiştir. Yeni öğrenen akranlar ise bu şekilde yapılan beceri öğretiminin konforlu bir öğrenme ortamı sağladığını belirtmiştir. Tüm bu olumlu etki ve sonuçların yanı sıra Colvin ve Ashman'ın⁽¹⁷⁾ araştırma sonuçları da dikkate alınmalıdır. Colvin ve Ashman⁽¹⁷⁾ üniversite ortamında akran eğitiminin başarılı olabilmesinin, öğrenci-akran-eğitimci rollerinin doğru bir şekilde yerine getirilmesine bağlı olduğunu belirtmiştir. Buna göre akran eğitimi programında uzun süre yer alan öğrencilerin yeni katılanlara göre daha güçlü şekilde sorunlarla başa çıkabildiği belirlenmiştir.

Yapılan çalışma sonuçları, üstlenilecek roller, uygulama sırasında elde edilecek kazanımlar ve karşılaşılabilecek riskler kontrol altına alındığında, akran eğitiminin psikomotor beceri öğretiminde kullanılacak etkili bir yöntem olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte, dünyada özellikle psikomotor beceri öğretiminde akran eğitiminin doğrudan kullanıldığı ve mevcut öğretim yöntemleri ile karşılaştırıldığı çalışmalar sınırlıdır. Türkiye'de ise bu yöntemle öğrencilerin beceri gelişimini değerlendiren bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle öğrencilerin özellikle ilk defa öğrendikleri becerilerde akran eğitiminin kullanılması ve mevcut öğretim yöntemi ile karşılaştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin temel psikomotor beceri kazanımları hakkında kendilerinden geri bildirim almak oldukça önemlidir. Öğrencilerden alınan geri bildirimler ve mevcut çalışmadan elde edilecek sonuçlar ile müfredat programlarında yeni düzenlemeler yapılabilecek ve beceri öğretiminde akran eğitiminin olumlu katkılar elde edilebilecektir.

Amaç

Bu araştırma, akran eğitiminin hemşirelik becerilerinin öğretimine etkisini değerlendirmek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma, Türkiye'nin bir metropolünde bulunan büyük bir vakıf üniversitenin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde güz ve bahar döneminde bir yıl süreyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini ikinci sınıfa kayıtlı 110 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma öncesinde %95 güven, 0.8 etki büyüklüğü değeri ve %80 teorik power ile deney ve kontrol gruplarında en az yirmi bir denek olmak üzere toplam 42 öğrenci ile çalışma planlanmıştır.

Güz döneminde, ikinci sınıfta hemşirelik becerilerinin pekiştirilmesini hedefleyen seçmeli bir derse kayıt yaptıran öğrencilere

rin tamamı (n=23) deney grubuna alınmıştır. Bahar döneminde, ikinci sınıfa kayıtlı olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden kontrol grubu (n=24) oluşturulmuştur. Kontrol grubu öğrencileri, deney grubu öğrencileri ile yaş, cinsiyet, lisans eğitiminde aldıkları mesleki dersler açısından homojen olacak şekilde ve güz dönemindeki seçmeli dersi almayan öğrenciler arasından gönüllülük esası ile belirlenmiştir. Ancak, araştırmanın uygulanması süresince üç öğrenci beceri değerlendirmelerine katılmadığı için kontrol grubundan çıkarılmıştır, bu nedenle kontrol grubu yirmi bir öğrenci ile tamamlanmıştır.

Araştırma sonucunda %95 güven ve 0.71 etki büyüklüğü değeri ile %90 power değeri elde edilmiştir.

Etik Boyut

Araştırmanın yapıldığı kuruma bağlı çalışan ve kurumda yapılan çalışmalar için Etik Kurul olarak görev yapan Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulundan yazılı izin alınmıştır (İzin tarihi: 23/11/2016, Sayı: 62310886-600/39682). Araştırmaya katılan öğrencilere araştırmanın amacı, yöntemi ve araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığı açıklanmış ve onamları alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, literatürden⁽¹⁸⁻²⁰⁾ yararlanılarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve hemşirelik esasları alanında üç uzmanın görüşleri alınarak oluşturulan veri toplama formları aracılığı ile elde edilmiştir. Veri toplama formları, “İV Kateterizasyon (otuz altı uygulama basamağı)”, “Trakeostomi İç Kanül Temizliği (yirmi iki uygulama basamağı)”, “NG Sonda Takılması (otuz üç uygulama basamağı)”, “Üriner Kataterizasyon (kırk dokuz uygulama basamağı)”, “Fleet Lavman Uygulaması (otuz uygulama basamağı)”, uygulamalarına ait beceri basamaklarını içeren kontrol listeleridir. Kontrol listelerinde beceriler “uyguladı”, “eksik uyguladı” ve “uygulamadı” şeklinde üçlü likert olarak düzenlenmiştir. Öğrenciler uygulamaları yaparken araştırmacılar bir uygulamayı gözlemlemiş, herhangi bir yorum ya da yönlendirme yapmamış, yalnızca kontrol listelerindeki beceri düzeyini (“uyguladı”, “eksik uyguladı” ve “uygulamadı”) işaretlemiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin uygulamaları tek bir araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir.

Araştırmanın Uygulanması

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin becerileri öğrenme yöntemleri

“İV Kateterizasyon”, “Trakeostomi İç Kanül Temizliği”, “NG Sonda Takılması”, “Üriner Kataterizasyon”, “Fleet Lavman Uygulaması” becerileri deney ve kontrol grubu öğrencilerinin eğitimleri süresince ilk defa karşılaştıkları becerilerdir. Seçmeli derse kayıt yaptıran deney grubu öğrencileri bu becerileri, kontrol listeleri eşliğinde kendi kendilerine öğrenmiş, sınıfta akranlarına demonstre etmiş ve arkasından akranlarının

öğrenmelerine/pekiştirmelerine destek olmuşlardır. Kontrol grubu öğrencileri de deney grubu öğrencilerine benzer şekilde, bu becerileri ilk kez mevcut müfredatta yer alan öğrenme yöntemleri ile öğrenmişlerdir ve öğrenmelerine müdahale edilmemiştir.

Aşağıdaki tabloda araştırmanın uygulanma süreçleri deney ve kontrol gruplarına göre açıklanmıştır.

DENEY GRUBU UYGULAMA SÜRECİ (GÜZ DÖNEMİ)	KONTROL GRUBU UYGULAMA SÜRECİ (BAHAR DÖNEMİ)
Öğrenciler 3-4 kişilik gruplara ayrıldı.	---
Demonstrasyon yapacak gruba, ders gününden 2 hafta önce üniteye yer alan becerilere ait kontrol listeleri (İV kateterizasyon, trakeostomi iç kanül temizliği, ng sonda takılması, üriner kataterizasyon, fleet lavman uygulaması) verildi.	---
Grubun laboratuvarında istedikleri kadar deneme yanılma yoluyla pratik yapmalarına olanak verildi ve gereksinim duydukları zaman danışmanlık yapıldı.	---
Demonstrasyon yapacak öğrenciler 2 ders saati süresince demonstrasyonlarını sınıf arkadaşları karşısında gerçekleştirdi.	Dersi yürüten öğretim elemanı, konunun demonstrasyonunu gerçekleştirdi.
Öğrencilerin 2 kişilik gruplar halinde 2 ders saati süresince kontrol listeleri ile becerileri yaparak pekiştirmeleri sağlandı.	Öğrenciler küçük gruplarda uygulama yaptı.
Birinci ölçüm, dersin tamamlanmasının hemen ardından yapıldı. (Öğrenci beceriyi manken üzerinde uygulamayı gerçekleştiren araştırmacı kontrol listesine göre uygulamayı değerlendirip uyguladı /eksik uyguladı/ uygulamadı seçeneklerinden uygun olanı işaretlemiştir.)	Birinci ölçüm, dersin tamamlanmasının hemen ardından yapıldı. (Öğrenci beceriyi manken üzerinde uygulamayı gerçekleştiren araştırmacı kontrol listesine göre uygulamayı değerlendirip uyguladı /eksik uyguladı/ uygulamadı seçeneklerinden uygun olanı işaretlemiştir.)
İkinci ölçüm yeni bir beceriyi öğrenmeden önce birinci ölçümden bir hafta sonra yapıldı. (Öğrenci beceriyi manken üzerinde uygulamayı gerçekleştiren araştırmacı kontrol listesine göre uygulamayı değerlendirip uyguladı /eksik uyguladı/ uygulamadı seçeneklerinden uygun olanı işaretlemiştir.)	İkinci ölçüm yeni bir beceriyi öğrenmeden önce birinci ölçümden bir hafta sonra yapıldı. (Öğrenci beceriyi manken üzerinde uygulamayı gerçekleştiren araştırmacı kontrol listesine göre uygulamayı değerlendirip uyguladı /eksik uyguladı/ uygulamadı seçeneklerinden uygun olanı işaretlemiştir.)

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada veriler IBM SPSS Statistics Version 20 paket programı (IBM Corp Armonk, NY) ile analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sürekli değişkenler deskriptif istatistikler kullanılarak tanımlanmıştır. Gruplar arasındaki farklılıklar incelenirken değişkenlerin normal dağılımdan gelme durumları araştırılırken birim sayıları nedeniyle Shapiro

Wilk's' den yararlanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılıklar incelenirken değişkenlerin normal dağılımdan gelmemesi nedeniyle Mann Whitney U Testinden yararlanılmıştır. İki bağımlı değişken arasındaki farklılık incelenirken değişkenlerin normal dağılımdan gelmemesi nedeniyle Wilcoxon Testi kullanılmıştır. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0.05 kullanılmış olup, $p < 0.05$ olması durumunda anlamlı bir ilişkinin olduğu, $p > 0.05$ olması durumunda ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

Bulgular

Toplam 44 öğrencinin katıldığı çalışmada (deney grubu $n = 23$, kontrol grubu $n = 21$) öğrencilerin yaş ortalaması 19 (deney grubu $= 18.9 + 1$, kontrol grubu $= 19.3 + 1$)'dur. Deney grubunda üç ve kontrol grubunda bir erkek öğrenci yer almıştır.

Tablo 1'de görüldüğü üzere, ilk ölçümde deney grubundaki öğrencilerin "Trakeostomi İç Kanül Temizliği", "NG Sonda Takılması", "İV Kateterizasyon", "Üriner Kataterizasyon", "Fleet Lavman Uygulaması" becerilerini eksiksiz uygulama oranları kontrol grubuna göre daha fazladır. Bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.005$).

Tablo 2'de görüldüğü üzere, ikinci ölçümde deney grubundaki öğrencilerin "Trakeostomi İç Kanül Temizliği", "NG Sonda Takılması", "İV Kateterizasyon", "Üriner Kataterizasyon", "Fleet Lavman Uygulaması" becerilerini eksiksiz uygulama oranları

Tablo 1. Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin İlk Beceri Değerlendirme Ölçümlerinin Karşılaştırılması

UYGULAMALAR	DENEY (N=23)		KONTROL (N=21)		İSTATİSTİKSEL ANALİZ*	
	Ort.	SS	Ort.	SS	z	p
Trakeostomi İç Kanül Temizliği						
Uyguladı	17.35	2.74	14	3.61	-3.303	0.001
Eksik uyguladı	0.52	0.79	0.05	0.22	-2.489	0.013
Uygulamadı	4.13	2.56	7.95	3.64	-3.877	0.001
NG Sonda Takılması						
Uyguladı	24.76	3.28	26.61	3.82	-3.058	0.002
Eksik uyguladı	0.35	0.78	0.86	1.06	-2.227	0.026
Uygulamadı	4.35	3.43	7.38	2.67	-2.927	0.003
İV Kateterizasyon						
Uyguladı	25.22	4.34	17.62	3.50	-4.794	0.001
Eksik uyguladı	0.52	0.67	0.24	0.44	-1.487	0.137
Uygulamadı	10.26	4.32	18.14	3.42	-4.863	0.001
Üriner Kataterizasyon						
Uyguladı	39.09	5.72	17.33	6.60	-5.586	0.001
Eksik uyguladı	1.96	1.85	13.62	6.09	-5.258	0.001
Uygulamadı	7.96	4.89	18.05	8.24	-4.308	0.001
Fleet Lavman Uygulaması						
Uyguladı	26.35	2.08	16.67	3.35	-5.614	0.001
Eksik uyguladı	0.04	0.21	0.19	0.40	-1.517	0.129
Uygulamadı	3.61	2.04	13.14	3.41	-5.618	0.001

* Mann Whitney U Testi

Tablo 2. Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin İkinci Ölçümlerinin Karşılaştırılması

UYGULAMALAR	DENEY (N=23)		KONTROL (N=21)		İSTATİSTİKSEL ANALİZ*	
	Ort.	SS	Ort.	SS	z	p
Trakeostomi İç Kanül Temizliği						
Uyguladı	19.35	2.87	14.19	3.75	-4.766	0.001
Eksik uyguladı	0.26	0.54	0.05	0.22	-1.638	0.101
Uygulamadı	2.39	2.92	7.76	3.78	-4.864	0.001
NG Sonda Takılması						
Uyguladı	30	2.63	25.14	3.41	-4.270	0.001
Eksik uyguladı	0.04	0.21	0.81	1.36	-2.788	0.005
Uygulamadı	2.96	2.67	7.05	3.01	-3.913	0.001
İV Kateterizasyon						
Uyguladı	28.26	4.77	19.57	4.67	-4.756	0.001
Eksik uyguladı	0.48	0.67	0.67	1.35	-0.014	0.989
Uygulamadı	7.26	4.82	15.76	3.96	-4.776	0.001
Üriner Kataterizasyon						
Uyguladı	42.78	4.42	18.48	4.14	-5.684	0.001
Eksik uyguladı	1.52	1.62	14.10	4.13	-5.689	0.001
Uygulamadı	4.70	4.06	16.43	5.57	-5.153	0.001
Fleet Lavman Uygulaması						
Uyguladı	27.30	2.16	16.33	3.17	-5.691	0.001
Eksik uyguladı	0.13	0.34	0.33	0.73	-0.965	0.335
Uygulamadı	2.57	2.04	13.33	2.83	-5.700	0.001

* Mann Whitney U Testi

Tablo 3. Deney Grubu Öğrencilerinin İlk ve İkinci Beceri Değerlendirme Ölçümlerinin Karşılaştırılması

UYGULAMALAR	DENEY (N=23)		KONTROL (N=21)		İSTATİSTİKSEL ANALİZ*	
	Ort.	SS	Ort.	SS	z	p
Trakeostomi İç Kanül Temizliği						
Uyguladı	17.35	2.74	19.35	2.87	-2.885	0.004
Eksik uyguladı	0.52	0.79	0.26	0.54	-1.613	0.107
Uygulamadı	4.13	2.56	2.39	2.92	-2.689	0.007
NG Sonda Takılması						
Uyguladı	28.30	2.53	30.00	2.63	-2.726	0.006
Eksik uyguladı	0.35	0.78	0.04	0.21	-1.725	0.084
Uygulamadı	4.35	3.43	2.96	2.67	-2.350	0.019
İV Kateterizasyon						
Uyguladı	25.22	4.35	28.26	4.77	-2.487	0.013
Eksik uyguladı	0.52	0.67	0.48	0.67	-0.225	0.822
Uygulamadı	10.26	4.32	7.26	4.82	-2.471	0.013
Üriner Kataterizasyon						
Uyguladı	39.09	5.72	42.78	4.42	-2.580	0.010
Eksik uyguladı	1.96	1.85	1.52	1.62	-0.701	0.483
Uygulamadı	7.96	4.89	4.70	4.06	-2.246	0.025
Fleet Lavman Uygulaması						
Uyguladı	26.35	2.08	27.30	2.16	-1.559	0.119
Eksik uyguladı	0.04	0.21	0.13	0.34	-1.000	0.317
Uygulamadı	3.61	2.04	2.57	2.04	-1.702	0.089

* Wilcoxon Testi

kontrol grubuna göre daha fazladır. Bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($p<0.005$).

Tablo 3'te görüldüğü gibi, deney grubundaki öğrencilerin "Trakeostomi İç Kanül Temizliği", "NG Sonda Takılması", "IV Kateterizasyon", "Üriner Kateterizasyon", "Fleet Lavman Uygulaması" becerilerini ikinci ölçümde birinci ölçüme göre daha yüksek oranda eksiksiz uyguladığı belirlenmiştir. Bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($p<0.005$). Ancak, tabloda yer almamakla birlikte, kontrol grubu öğrencilerinin birinci ve ikinci ölçümleri arasında istatistiksel açıdan herhangi bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tartışma

Bu araştırma, hemşirelik becerilerinin öğretiminde akran eğitimi ve mevcut öğretim yönteminin karşılaştırılması amacıyla deney ($n=23$) ve kontrol ($n=21$) gruplarından oluşan toplam 44 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öğrenciler hemşirelik becerilerini pekiştirmeyi hedefleyen seçmeli ders kapsamında yer alan beş ünitenin (solunum gereksinimi, beslenme gereksinimi, sıvı gereksinimi, üriner ve bağırsak boşaltımı) göre kompleks becerileri konusunda değerlendirilmiştir.

Trakeostomi iç kanül temizliği, nazogastrik sonda takma, IV kateterizasyon uygulama, üriner kateterizasyon uygulama, fleet lavman uygulama becerilerini ilk değerlendirmede deney grubu öğrencileri kontrol grubuna göre istatistiksel açıdan anlamlı oranda daha fazla doğru/eksiksiz uygulamışlardır (Tablo 1) ($p=0.01$). Trakeostomi bakımı ve üriner kateterizasyon cerrahi asepsi ilkelerine uymayı gerektiren, birçok komplike işlem baskısından oluşan uygulamalardandır. Nazogastrik sonda takma ve lavman uygulaması ise öğrencinin doğrudan göremediği alanlara yönelik yaptığı uygulamalar arasındadır. Dolayısı ile bu kompleks beceriler, öğrencilerin oldukça güç öğrendiği, öğrenirken yoğun anksiyete yaşadıkları becerilerdendir.^(21,22) Yapılan bir çalışmada, birinci sınıf öğrencileri aseptik teknik gibi karmaşık psikomotor becerileri öğrenirken desteklemenin, öğrencilerin kendilerine güvenlerini artırdığı ve bu becerileri öğrenmelerini kolaylaştırdığı belirtilmiştir.⁽¹⁰⁾ Godson ve ark.⁽²¹⁾, ilaç uygulamaları becerisini öncelikle programdaki akışıyla üçüncü sınıflara öğretmiş, sonra üçüncü sınıfların birinci sınıflara öğretilmelerini sağlamıştır. Araştırma sonucunda birinci sınıf öğrencileri klinik beceri laboratuvarında üçüncü sınıflarla çalışmanın kendilerine güvenli bir öğrenme ortamı sağladığını belirtmişlerdir. Roberts ve ark.⁽²³⁾ birinci sınıf öğrencilerinin daimar yolu açma, steril ortam hazırlama, ilaç uygulamaları ve fiziksel değerlendirme becerilerini geliştirmek amacıyla son sınıf öğrencilerin desteklediği bir program uygulamışlardır. Araştırma sonucunda birinci sınıf öğrencileri sınav kaygısı duymadan becerileri uygulama ve öğrenme fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir. Dikmen ve ark.⁽²⁴⁾ hemşirelik bölümünden 57 birinci sınıf öğrencisinin nazofarengal aspirasyon, üriner kateterizasyon ve kan basıncı ölçümü uygulamalarında 10 kidedemli öğrenci ile akran eğitimi gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçları, akran eğitiminin öğrencilerin becerileri öğrenmelerini geliştirmeye yardımcı olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlardan da anla-

şılacağı gibi, öğrencilerin beceri öğretiminde akranları ile birlikte laboratuvar uygulaması yapması, öğrencilerin beceri performanslarını arttırmaya yardımcı olmaktadır. Akran eğitimi ile öğrenciler kendi öğrenmesini kontrol edebilecekleri ve geliştirebilecekleri pozitif bir öğrenme ortamı içinde olmaktadır. Ayrıca, öğrenci, kendilerini rahat hissetmekte, yoğun bir anksiyete yaşamamakta ve böylece uygulamayı kolay algılamakta ve öğrenebilmektedirler. Dolayısı ile pozitif öğrenme ortamı ile kompleks beceri de kolaylıkla öğrenebilmektedir.⁽²⁵⁾ Bu durum öğretim ortamlarının öğrenmede doğrudan etkili olduğunun somut bir göstergesi niteliğindedir.

Bu araştırmada, beceri düzeyinin ikinci değerlendirmesinde deney grubundaki öğrencilerin uygulamada daha başarılı oldukları belirlenmiştir (Tablo 2). Ayrıca, deney grubu öğrencilerinin ikinci ölçümleri ilkinde göre istatistiksel olarak anlamlı derece artış gösterirken kontrol grubunda herhangi bir değişim olmamıştır (Tablo 3). Bu durum, akranla beceri öğreniminin daha kalıcı istendik davranış değişikliğini oluşturduğunu göstermektedir. Birçok hemşirelik becerisinin kalıcılığını sağlamak her zaman mümkün olamamaktadır. Aldridge⁽⁸⁾ öğrencilerin mezuniyetleri öncesinde bile temel hemşirelik becerilerini hatırlamalarının zayıf kaldıklarını belirtmiştir. Beceri eğitiminde beceriyi öğretmenin yanı sıra kalıcılığını artırmanın da oldukça önemli bir hedef olduğu belirtilmiştir. Gunberg ve ark.⁽²⁶⁾ öğrencilere beceri öğretiminde beceriye olan hâkimiyeti ve kalıcılığı artırmak için akran danışmanlığı programı kullanmış ve öğrencilerin uygulamalar sırasında kendilerine olan güven düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Ravanipour ve ark.⁽²⁷⁾ ilaç uygulamaları ve IV tedavi uygulamalarının öğretiminde akran gönüllüleri ile yeni öğrenen hemşirelik öğrencilerine akran eğitimi programı yürütmüştür. Yeni öğrenen öğrenciler bu yolla öğrenirken daha derinlemesine bir öğrenme sağladıklarını belirtmiştir.

Tüm bu araştırma bulgularından da anlaşılacağı üzere, becerinin kalıcılığını artırmak için akran eğitiminin yararlanmak olasıdır. Öğrencilerin akranları ile çalışması klinik ve laboratuvar ortamında becerileri öğrenmelerini kolaylaştırdığı; özgüvenlerini geliştirdiği; bağımsız çalışma, kritik düşünme ve sorun çözme becerilerini artırdığı görülmektedir.^(14,28,29) Akran eğitimi ile öğrenciler, eğitici tarafından planlanmış bir prosedürü uygulamak yerine akranıyla birlikte daha az anksiyete yaşayacağı rahat bir ortamda beceri kazanmakta ve aktif bir geri bildirim süreci dâhilinde çalışmaktadırlar.⁽³⁰⁾ Böylece akran ve öğrenci işbirliği içinde planlarını yapabilmektedir. Ayrıca, öğrenci kendi bilgi ve becerisinin farkında olabilmekte ve geliştirmesi gereken yönlerini kendi belirleyebilmektedir. Öğrenci, kendi öğreniminde pasif değil aktif rol almaktadır. Öğrenci beceri gelişimindeki gereksinimini kendi belirlemekte, karar vermekte, bu kararını uygulamaya geçirebilme özerkliğini gösterebilmektedir. Bu durum öğrencinin kendi gelişimine önemli bir ivme kazandırmaktadır.

Çağın getirdiği gereksinimleri karşılayacak nitelikte hemşireler yetiştirmek bu mesleğin var oluşunu güçlendirecektir. Hemşirelik eğitimi içinde beceri öğretimi yaşamsal önem taşımaktadır. Basit becerileri birçok hemşirelik kurumunda

öğretmek olasıdır. Özellikle kompleks olan becerilerin öğretilmesi kurumlar eğitimlerinde farkı somut olarak gösterme olanağı bulabilirler. Bu bağlamda mevcut öğretim yöntemlerine ek olarak öğrencinin aktif olarak rol aldığı akranıyla birlikte öğrenme olanağı bulunduğu ortamlar öğrenimi artırmakta ve pekiştirmektedir. Öğrencinin edilgen bir nesne olmaktan çıkıp, etken bir özne olması istenmektedir. Bu isteme, öğrencinin kendini değerli hissetmesine, motivasyonunun artmasına, potansiyelini fark etmesine, potansiyel gücünü kullanmasına ve mesleki beceri açısından kendine güvenen bir meslek üyesi olmasına katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, yalnızca bir hemşirelik okulunda ve seçmeli bir derse kayıt yaptıran sınırlı sayıda deney grubu öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca sonuçlar, çalışma kapsamına alınan beş uygulamalı beceri ile sınırlıdır.

Sonuç

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgulara göre, kompleks becerileri akran grubu ile öğrenen öğrencilerin mevcut öğretim yöntemi ile öğrenenlere göre becerisinin daha iyi geliştiği, pekiştiği ve böylece kalıcılığının arttığı saptanmıştır. Bu doğrultuda; özellikle psikomotor beceri öğretiminde; mevcut öğretim yöntemlerine ek olarak öğrencinin kendini rahat dile getirebileceği, aktif olarak rol alabileceği, kendi gereksinimleri fark ederek tamamlama olanağı bulabileceği akran eğitimi gibi interaktif öğrenme yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir.

Teşekkür: Araştırmanın yürütülmesinde destek olan tüm hemşirelik öğrencilerimize teşekkür ediyoruz.

Acknowledgement: We would like to thank all our students for their support in conducting the research.

KAYNAKLAR

- Sönmez V. Program geliştirmede öğretmen el kitabı. Ankara: Anı Yayıncılık; 2015.
- Boxer E, Kluge B. Essential clinical skills for beginning registered nurses. *Nurs Educ Today*. 2000;20(4):327-35. doi: 10.1054/nedt.1999.0415
- Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı. 2013. Available from: <https://docplayer.biz.tr/33011331-Hemşirelik-ulusal-cekirdek-egitim-programi-hucep-ankara.html>
- Görgülü S. Hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitimleri sırasında temel hemşirelik uygulamalarını gerçekleştirme durumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2002;9(1):1-20.
- Love B, McAdams C, Patton DM, Rankin EJ, Roberts J. Teaching psychomotor skills in nursing: A randomized control trial. *J Adv Nurs*. 1989;14:970-5. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2584544>
- Snyder MD, Fitzloff BM, Fielder R, Lambke MR. Preparing nursing students for contemporary practice: Restructuring the psychomotor skills laboratory. *J Nurs Educ*. 2000;39:229-30. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=J.+Nurs.+Educ.+2000%3B39%2C+229%2E%80%9330>
- McNitt S. Teaching nursing psychomotor skills in a fundamentals laboratory: A literature review. *Nurs Educ Perspect*. 2012;33(5):328-33. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Nurs.+Educ.+Perspect.+2012%3B33%3A328%2E%80%9333>
- Aldridge MD. Nursing students' perceptions of learning psychomotor skills: A literature review. *Teach Learn Nurs*. 2017;12:21-7. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/>

S1557308716300877

- Secomb J. A systematic review of peer teaching and learning in clinical education. *J Clin Nurs*. 2008;17(6):703-16. doi: 10.1111/j.1365-2702.2007.01954.x.
- Goldsmith M, Stewart L, Ferguson L. Peer learning partnership: An innovative strategy to enhance skill acquisition in nursing students. *Nurse Educ Today*. 2006;26:123-30. doi: 10.1016/j.nedt.2005.08.001.
- Topping KJ. The effectiveness of peer tutoring in further and higher education: A typology and review of the literature. *Higher Education*. 1996;32(3):321-45. Available from: http://www.fau.edu/CLASS/CRLA/Level_Three/The_effectiveness_of_peer_tutoring_in_further_and_higher_education-a_typology_and_review_of_the_literature.pdf
- Falchikov N, Blythman M. Learning together: Peer tutoring in higher education. London: Routledge Falmer; 2002.
- McKenna L, French J. A step ahead: Teaching undergraduate students to be peer teachers. *Nurs Educ Prac*. 2011;11(2):141-5. doi: 10.1016/j.nepr.2010.10.003.
- Stone R, Cooper S, Cant R. The value of peer learning in undergraduate nursing education: A systematic review. *ISRN Nurs*. 2013;Apr 3-930901:1-10. Available from: <http://downloads.hindawi.com/journals/isrn.nursing/2013/930901.pdf>
- Demir S, Güler Demir S, Bulut H, Hisar F. Effect of mentoring program on ways of coping with stress and locus of control for nursing students. *Asian Nurs Res*. 2014;8(4):254-60. doi: 10.1016/j.anr.2014.10.004.
- Gharib Sabaq A, Farouk M, Ismail SS. Effect of peer teaching versus traditional teaching method on nursing students performance regarding pediatric cardio pulmonary resuscitation. *J Nurs Health Scien*. 2016;5(2):18-25. Available from: <https://pdfs.semanticscholar.org/d479/e945ee055d6cd842a5425bd942c4a1978061.pdf>
- Colvin JW, Ashman M. Roles, risks, and benefits of peer mentoring relationships in higher education. *Mentor Tutor Partn Learn*. 2010;18(2):121-34. doi: 10.1080/13611261003678879.
- Potter PA, Perry AG. Fundamentals of nursing. Missouri: Mosby Elsevier; 2005.
- Perry AG, Potter PA. Klinik uygulama becerileri ve yöntemleri. Atabek Aştı T, Karadağ A, translator. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2011
- Berman A, Snyder S, Frandsen G, Kozier & Erb's fundamentals of nursing: Concepts, practice, and process. New Jersey: Pearson Education Inc; 2016.
- Godson NR, Wilson A, Goodman M. Evaluating student nurse learning in the clinical skills laboratory. *Br J Nurs*. 2007;16:942-5. doi: 10.12968/bjon.2007.16.15.24520.
- Bensfield L, Solari-Twadell PA, Sommer S. The use of peer leadership to teach fundamental nursing skills. *Nurs Educ*. 2008;33(4):155-8. doi: 10.1097/01.NNE.0000312193.59013.d4.
- Roberts ST, Vignato JA, Moore JL, Madden CA. Promoting skill building and confidence in freshman nursing students with a "Skills-a-Thon". *J Nurs Educ*. 2009;48(8):460-4. doi: 10.3928/01484834-20090518-05.
- Dikmen Y, Ak B, Yıldırım Usta Y, Ünver V, Akin Korhan E, Cerit B, et al. Effect of peer teaching used in nursing education on the performance and competence of students in practical skills training. *International J Educ Scien*. 2017;16:14-20. doi: 10.1080/09751122.2017.1311583.
- Ünver V, Akbayrak N. Hemşirelik eğitiminde akran eğitim modeli. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*. 2013;6(4):214-7. Available from: <http://www.deuhyoedergi.org/index.php/DEUHYOED/article/view/20>
- Gunberg Ross J, Bruderle E, Meakim C. Integration of deliberate practice and peer mentoring to enhance students' mastery and retention of essential skills. *J Nurs Educ*. 2015;54(3):52-4. doi: 10.3928/01484834-20150218-20.
- Ravanipour M, Bahreini M, Ravanipour M. Exploring nursing students' experience of peer learning in clinical practice. *J Educ Health Promot*. 2015;19(4):46. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4456874/>
- Rohatinska N, Hardingb K, Carriere T. Nursing student peer mentorship: A review of the literature. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*. 2017;25(1):61-77. doi: 10.1080/13611267.2017.1308098.
- Yava A, Çiçek HS. Hemşirelik eğitiminde yeni bir yaklaşım: Akran koçluğu. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2016;65-71. Available from: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/225599>
- Moore C, Teather S. Engaging students in peer review: Feedback as learning. *Issues in Educational Research*. 2013;23(2):196-211. Available from: <http://www.iier.org.au/iier23/moore.pdf>